

SPANSKA FLUGAN.

SECTIO ULTIMA.

BECKSTRÖMERS. G. O. WASENIUS.

1841.

"Spanska Flugans" "Sectio ultima", vars tryckning ombesörjdes av F. Cygneus, annonserades utkommen 5.V 1841. Censuren hade igen förorsakat problem och av Snellmans Strauss-artikel återstod ingenting att trycka. Häftets övriga innehåll hade dock beviljats "imprimatur" redan 26.X 1840, varför fördröjningen också i detta fall kan tillskrivas Snellmans ombudsman.

12 AKADEMISKA ARBETEN.

Spanska Flugan, sectio ultima

Vår-Terminen, 1839, har i sanning icke varit ofruktbar på »*documenta eruditionis.*» Vi upptaga här endast dem, som utgifvits för att documentera deras Författare såsom kompetenta till lärarebefattningar vid Universitetet¹. Af dem har man också skäl att vänta mera, än af de *pro Gradu* och *pro exercitio* utgifna; ehuru i sanning äfven det dugliga, som nedlägges i en akademisk Dissertation, isynnerhet hos oss, oflast är för samtid och efterverld begravet. Ty det är en känd och erkänd sak, att de flesta arbeten af detta slag knappt nog vid Universitetet finna läsare för flera, än första sidan, utom detsamma, i eget land, ännu färre och, utom landet, ingen, om icke på beställning. Medvetandet häraf torde också vara orsaken, hvarföre dessa dissertationer hvarken i afseende å ämne eller utförande hafva uppsyn af att vara ämnade vetenskapen till förkofran, utan hellre vittna om bemödandet att någorlunda väl komma ifrån en kinkig sak. Detta medvetande och bristen på andra vetenskapliga producter i vårt land, har ingifvit Utgifvaren af Spanska Flugan hopp, att på ett eller annat sätt gagna, genom att på dessa arbeten vända uppmärksamheten. Om hvad Utgifv. i detta häfte i sådant afseende anförer, inskränker sig till en blott anmälan, är detta en följd dels af ämnens aflägsenhet från Utgif:s studier, dels af hans aflägsenhet från, för ett bedömande nödiga litterära hjälpkällor.

DISSERTATIO ACADEMICA, IN GEOGRAPHICA PLANTARUM PER PARTEM, PROVINCIÆ CASANENSIS DISTRIBUTIONE ILLUSTRANDA, PERICULUM SISTENS, QUAM CENCURÆ OFFERT. JOH. ERNST. ADHEM. WIRZÉN, PHILOS. MAG., MEDIC. LICENT. ETC. 129 PAGG. 8.O.

På den terräng af ungef. 100 Quadr. mil, Förf:s beskrifning omfattar, hvilken utgöres af ett slättland och hvilken derföre, såsom Förf. erinrat, öfverallt, har samma klimat, är endast den olika jordmänen grunden till växternas olika fördelning. Förf. uppräknar en mängd växter, som frodas i sanden (hvilken »pryder flodernas stränder»), i lera, i svartmylla, i skogar, på åkrar, ängar o. s. v. Sedan angifvas i skilda Tabeller Barometer observationer för bestämmande af landskapets höjd öfver hafvet², observationer öfver högsta och lägsta temperaturen inom ett dygn, öfver medeltemperaturen för åren 1828–33³, medeltemperaturen för hvarje månad och för de särskilda observationstimmarne under ett års tid, alla af *Knorr*, samt ännu trenne andra serier af thermometer-observationer, af *Bronner* och *Schestjakow*. Härtill komma af Förf. anställda observationer öfver jordens värma⁴, 7 (säger *Sju*) till antalet. Arbetet slutar med en katalog öfver af Förf., åren 1833–35, i trakten af Kasan samlade växter, uppgifvande blomningstiden och växt-ortens beskaffenhet, samt någon gång dennas namn.

Att Ref. icke kan yttra sig öfver arbetets värde; är naturligt, Ty här

¹ Utgifvaren ämnade till bedömande upptaga, utom nedanstående, flera andra Acad. arbeten, men har icke varit i tillfället att utföra denna sin plan. Correctors anm.

² Volgas vattenyta, vid floden Kasans utfall, uppgifves 124,67 fot öfver hafvet.

³ Medeltemperaturen för 6 år upptages till +2°,22. Celsii.

⁴ Upptages mellan +6° och +6°,5; af hvad skäl vete vi icke, då lägsta observationen visar +6°,15.

frågas billigt: ho är den, som dömer? Men just derföre synes detsamma ganska litet egnadt till akademiskt Specimen. Det vore i sanning icke svårt att, inom sin kammars fyra väggar, våga ett dyligt »periculum» på någon ö i Söderhafvet, utan att våga mycket i afseende å kritiken, ja utan att betydligt afvika från sanningen, ehuru med saknad af fullständighet. Äfven i bästa fall har Förf. documenterat sig såsom blott samlare. Beklagligen kan också en natural-historicus vid vårt Universitet till intet annat bildas. Ty likasom Zoologen här saknar ledning och samlingar för studium af comparativ anatomi och physiologi, likaså åt sig sjelf lemnad är i dessa hänseenden Botanikern. Och likväl äro, i vetenskapens nuvarande skick, dessa studier helt och hållet oumbärliga. Bedömandet af en samling åter består i uppräknandet, af hvad deri saknas. Men, ehuru ett sådant uppräknande är den vanliga formen för bedömandet af akademiska Specimina, är Förf. för detsamma i allsköns säkerhet. Såsom Förf. valt sitt ämne, är det enda han kan vänta – tystnad, hvilken likväl ingen kan betaga honom att uttyda såsom bifall, enligt den gamla regeln: den som tiger, han samtycker.

20 COMMENTATIONIS DE HANNIBALE, PARS PRIOR, INDOLEM EJUS A SCRIPTORIBUS INFAMATAM VINDICATURA. QUAM P. P. PHIL. MAG. FRIDERICUS CYGNÆUS, ETC. 132 PAGG. 8:0.

30 Detta arbete erbjuder genast vid första genomläsningen trenne hvilo- och vändnings-punkter, d. ä. det sönderfaller i tre skilda afdelningar. Den första sträcker sig till pag. 35. Dennas innehåll är mångfaldigt och svårt att i korthet angifva. Utom en inledning, som i allmänhet berör svårigheterna vid att framställa en mans karakter, hvars verksamhet är så omfattande, som, enligt Förf:s åsigt, Hannibals, och visar dem här vara ännu större, emedan vi nästan blott hafva att tacka Romarene, Hannibals fiender, för de underrättelser vi om honom ega, innefattar denna afdelning en allmän uppskattning af hjeltens menckliga värde, samt en utveckling af och, i moraliskt hänseende, ett försvar, för hvad som likasom utgör häfstången i Hannibals hela lifs verksamhet, och nyckeln till dess begripande, nemligen: hans ärftda hat emot Rom.

40 Andra afdelningen, pag. 36–77, innehåller en undersökning och ett bedömande i allmänhet af Romerska historieskrifvarenes karakter under olika perioder af det krigiska Roms tillvaro, samt af de skribenters i synnerhet, hvilka behandlat tiden för Hannibals uppträdande eller speciellt beskrifvit hans lefverne och bedrifter. Förf. indelar historiens historie hos Romarene i trenne epoker, det sannas (*veri*), det skönas (*pulchri*) och nesligas (*turpium*). Den första perioden omfattar de blotta annalernas tid, och dess i förhållande till de öfriga utmärkande karakter anser Förf. vara *sanningsenlighet*, ehuru han tillika erinrar, att äfven annalerna »*quam-quam satis siccæ et exsangues, multæ ostentationis sine dubio non erant expertes*». Hit föras äfven Cato, Pictor och Piso. Till den andra perioden räknas de, hvilka *förskönat* historien, dels ledde af den grundsats, att densamma bör hafva en »poëtisk» anstrykning eller, såsom Quintilianus säger, och Förf. anført, bör skrivas »*ad narrandum non ad probandum*» – »*ad memoriam posteritatis et ingenii famam*» – »*ideoque et verbis remotioribus & liberioribus figuris narrandi tedium evitat*», dels af brist på källor. Att Nævius och Ennius härmed gjort början, sluter Förf. redan af den metriskas formen, de bagagnat, och anför Livius såsom denna epoks förnämsta representant. Den tredje perioden säges röja mera kritik, men använda denna till

framletande af all *nestlighet*, så vidt ett lågt smicker sådant tillät. Tacitus, ehuru tillhörande denna sista period, särskiljes ifrån mängden uti följande: »*Rumsculi maledici, historiok aulica, opprobria atque nefanda, quos Tacitus non sine indignatione proponit, voluptate quadam jam afficere videntur alios in narrando.*» Hit höra Appianus, Vellejus Paterculus. Förf. säger om detta tidehvarf. *Blandiendum erat subjectissime, – ut viveretur*¹. Äfven dem, som skrifvit på *grekiska* språket, ehuru under Romerska auspicer, upptager Förf., hänförande Diodorus Siculus och Dionysius Halicarn, till andra perioden, men Polybius undantager Förf. ifrån denna, likasom Plutarchus från den tredje perioden. Åt båda dessa egnar han en utförligare karakteristik. Men största utrymmet i hela denna afdelning upptaga Livius och Tacitus. Förf. karakteriserar den förres historia såsom episk, den sednares såsom tragisk, sätter den förre i jembredd med Roms episka, den sednare framom dess tragiska poëter. Pagg. 78–82 innehåller en tillämpning af hela denna deduction på Hannibals biografier.

Den tredje afdelningen, ifrån pag. 82 till slutet, upptager till pröfning särskilda författares berättelser om några data i Hannibals lefverne, hvilka tjenat till bevis för att döma om hans karakter, t. ex. angående en Romarenes beskickning till Hannibal, före krigets utbrott, Sagunts förstöring, och vidare i allmänhet söker afvisa deras Hannibal gjorda beskyllningar, för impietet, oklokhet, girighet och trolöshet.

Om vi säge att denna Afdelning är den bästa delen af arbetet, sker detta endast derföre, att arbetet har en titel, som nästan blott af denna del rättfärdigas. – Ty äfven den första har i vår tanke flera, blott aflägset af ämnet beroende utflygter. Andra afdelningen åter är, såsom redan af vår korta exposé framlyser, ett opus för sig. Om dess nödvändighet här äre vi icke ense med Förf. Redan den omständigheten, att Polybius, Plutarchus och Livius, de förstnämnde i allmänhet, den sednaste i fråga om Hannibal, utgöra undantag från Förf:s teori, synes oss vittna för dennas olämplighet här, i synnerhet i dess närvarande utförlighet. Än mera gäller detta den långa jmförelsen mellan Livius och Tacitus, hvilken sednare äfven på sätt och vis är ett undantag och för öfrigt, såsom känt, icke behandlat Hannibals historia. – Vi säge likväl icke, att denna del af afhandlingen i sig är förkastlig, tvärtom, vi anse den i sin uppräning för genialisk, likasom vi icke hafva skäl att klaga öfver utförligheten, utan tvärtom önskat utförandet mera noggrannt. N. B. om afdelningen blifvit sparad till en egen afhandling. Då nu likväl Förf., genom dess införande här, mindre ådagalagt ett: *indulgere genio*, än *ingenio*, torde väl den benägne läsaren sådant ursäkta.

För kännare innehåller Förf:s arbete många stridsfrågor. Djerfheten t. ex. af Förf:s pag. 84 gjorde conjectur, då han anser en uppgift af Polybius, angående Hannibal, för en blott persiffloge öfver Romarena, är altför stor för att icke göra saken osannolik. Man kan också icke undgå att öfverallt märka en likstämmighet mellan Förf:n och hans hjelte, nemligen: uti hatet mot Romarene, så att med något skäl på Förf. kan lämpas slutet af den vackra och sinnrika antithesen pag. 23; *Abundant ubique scriptores antiqui objurgationibus, ante omnia præterdentes, Hannibalem promissis non fidem reddidisse. Una tamen in re omnes consentiunt, eum vel magis præstitisse, quam pollicitus est. Jusjurandum hoc fuit, quo odium in Romanos susciperet, quod numquam exstingueretur*: Förf:s språk och diction har, få vidt Ref. förmår bedöma, en utmärkt skönhet, med undantag af några utnötta, sueticerande bilder. – Det lilla, vi anfört torde utvisa, att vi anse Förf:s arbete

¹ Om smikret äfven under Roms Kejsartid, då ett ord gällde lif och död, var lågt och föraktligt, huru bör det anses i de tider, på hvilka »*viveret*» har en helt annan betydelse!

tillhöra den bättre delen af den akademiska Litteraturen, ehuru det icke orättvist kan sägas mera vara en oration, än en strängt vetenskaplig afhandling.

10 VALDA AFHANDLINGAR ÖFVER VIGTEN OCH VÄRDET AF DE KLASSISKA STUDIERNÄ, SAMT ÖFVER UNDERVISNINGS-VÄSENDET. ÖFVERSÄTTA OCH MED ANMÄRKNINGAR UTGIFNA AF DR NILS ABR. GYLDÉN, ADJUNCT I GREK. OCH ROM. LITTERAT. I FINLAND. I STA HÄFTET. H: FÖRS G. O. WASENIUS 1839. 150 SIDD. 8: O.

20 Detta häfte innehåller fyra särskildta afhandlingar: en af Hegel, tvenne af Thiersch och en af Friedeman. De tvenne första lemna ett icke ointressant prof på den filosofiska tänkarens och språkforskarens olika sätt att förfäkta sin sak. Hegel's bevisning består i en utredning af bildningens allmänna natur och väsende; likväl icke sålunda, att han skulle ställa denna bildning utom dess förhållande till och tillvaro uti statsborgarens särskilda behof och åligganden. Thiersch uppsöker och vederlägger de inkast, som kunna göras mot det klassiska studium, och söker visa dess oundgänglighet icke blott för vetenskapsmannen, i hvarje 30 särskildt branche af vetenskap, utan ock för särskilda funktionärer i samhället. Den bredd, hans afhandling derigenom får, lemna icke allenast rum för nya inkast, utan ock för ytterligare motskäl i afseende å de till vederläggning upptagna; då åter Hegels undersökning, emedan den uppfattar saken i dess väsendtlighet och allmänhet, afskär alla subjektiva och tillfälliga meningar och anföranden. Den Hegelska afhandlingen är för öfrigt ett sammandrag af flera, vid skilda tillfällen hållna tal och förefaller derföre på sina ställen nog abrupt. Ja den innehåller, i afseende å sammanhanget, uppenbara inconsequenser: 30 såsom då det pag. 36 heter, »Men skolan har äfven ett omedelbart förhållande till bildningen till moralisk karakter; men det skulle föra mig för långt om jag här ville utveckla denna ännu viktigare sida.» och pag. 38: »Jag vidrör en ytterligare viktig sida – – nämligen skolans och skolbildningens förhållande till människans moraliska bildning öfver hufvud». Den omfattar också mångfaldiga till gymnasial-undervisningen och disciplinen hörande ämnen.

40 Den sednare uppsatsen af Thiersch är blott polemisk, riktad mot en bestämd persons andraganden, om hvars namn Öfversättaren likväl icke upplyst. Den utmärker sig också endast, genom sin häftighet, – och sina bittra personliga utfall. Sista stycket, af Friedeman, tituleradt: Interpretations-Method, innehåller intet svarande emot denna titel. Den är en sammanställning af flera lärda och skolmäns yttranden, angående den grad, hvartill interpretationen i skolor och Gymnasier, samt deras särskilda klasser, bör drivas.

50 Öfversättningen är i allmänhet ledig. Det är dock minst fallet i häftets början, hvarest t. o. m. oegentliga uttryck här och der förekomma. Så heter det pag. 8: » – – som känner ödets hårdhet, men derigenom icke drifves från friheten öfver den samt från måttan.» samt längre ned: »Uti ett sådant element, då vi deri bosätte oss, händer det icke blott, – – utan detsamma är äfven ett eget ämne, genom hvilket vi rikta oss och bereda vår bättre substans.» pag. 13: »att återfinna oss sjelfve, men oss efter andens sanna (.) allmänna väsende.» och pag. 27: »undervisningen af kunskaper» etc. – Stötande är hos Öfvers. det ofta återkommande »att måsta» med Infinitivus. »Obotbart.» är ett af Öfvers. nyttjadt ord, i stället för obotligt. – Han skrifer också »gælde.»

ett »fältt.»

Öfversättarens »Anmärkningar¹ utgöras af citationer och för Svenska Läsaren nödiga upplysningar. Af dem, som innehålla något Öfvers:s ord i ämnet för Afhandlingarna, förtjenar noten 5 (sid. 14) en särskild uppmärksamhet.

Sedan Hr G. i denna not, uppkastat följande frågor: Har språket uppkommit genom någon öfverenskommelse ibland människorna eller har det högsta väsendet omedelbarligen skänkt människan denna gåfva? »samt försäkrat att »den nyare² språkvetenskapen» besvarat dem nekande och gjort »den åsigt gällande, att språket väsendtligen måste betraktas såsom en skapelse af den åt människan förlånade högre andliga naturen förmedelst de så kallade språk-organerna.» sluter han (utan all fråga consequent) af denna språkets uppkomst, att äfven grunden för språkets former »bör sökas i människans intelligenta natur.»

Hr G. fortgår härefter till en utredning af tänkandets natur och språkets beroende af densamma. Huru denna utfaller, i synnerhet betraktad som en förklaring öfver *Hegels'* ord: »Grammatiken har nemligen Kategorierna, förståndets egentliga alster och bestämningar, till sitt innehåll; i henne börjar således förståndet sjelft att *läras*,» må följande recit utvisa. – »Om man betraktar människans tänkande så finner man, att detsamma väsendtligen består deri, att det till enhet med hvarandra förknippas särskilda föreställningar.» Af föreställningarna »en fogel» och »ett flygande» t. ex., uppstår, då de förknippas i medvetandet, »den tanken: *fogeln flyger*.» Vidare erinras derom; att till tänkandet nödvändigt fordras, »att man har något; hvarom man tänker (Subjekt), samt att man derom tänker något (Prädikat,») men att likväl »allt tänkande icke består i blotta förknippningen af ett subjekt och prädikat,» utan att flera föreställningar kunna förknippas i »mångfaldiga andra förhållanden, så väl till hvarandra, som till sjelfva den tänkande människan.» »Nu lär filosofien, att, huruhelst föreställningarne komma i medvetandet, deras förknippning till enhet i medvetandet dock alltid verkställes af förståndet, medelst allmänna begrepp, som kallas kategorier. Språkvetenskapen åter lär, att sjelfva föreställningarne i språket betecknas med egna ord, kallade innehållsord, men föreställningarnes förknippning med hvarandra såväl med blotta ändelser, *språkformer*, som ock men egna ord, *formord*. Häraf följer omedelbarligen att språkformernas betydelse är den, att beteckna kategorierna» – häraf (???) följer också sanningen af *Hegels* åsigt, då han säger att Kategorierna »utgöra Grammatikens egentliga innehåll.» – Detta förtydligas genom exemplet, »*animal fame moritur*, djuret dör af

¹ Dessa »anmärkningar» äro endast tio till antalet. Ref. tillstår, att han af titelbladets »med anmärkningar utgifna» väntade något mera både i afseende å omfång och innehåll.

² Det vore i sanning af intresse att veta, hvilken »nyare» språkforskare lyckats bevisa, att, förr än språket fanns, ingen öfverenskommelse i afseende å detsamma kunnat äga rum, samt att språket har sin grund i människans intelligenta natur! Hr G. anför mot en öfverenskommelse, att i sådant fall »språk-fenomenerna skulle »vara tillfälliga.» – Ref. förefaller saken tvärtom; ty öfverenskommelsen hade ju kunnat behörigen documenteras och skriftligen förvaras, ehuru ännu ingen språkforskare haft lyckan åtkomma documentet. Likaså fattar icke Ref., då språkets omedelbara ursprung ifrån det Högsta väsendet förkastas, emedan det då »vore svårt eller omöjligt för människor att begripa denna grund,» huru detta begripande göres lättare och möjligare genom det antagande att människan af det Högsta väsendet omedelbart eger förnuftet och språk-organerna, men eger språket genom dessa förmedladt. Hr G. anser väl »onödigt att närmare förklara» denna åsigt, men mången läsare torde med Ref. hafva ansett en sådan förklaring högst välkommen.

hunger,» hvarest i Latinet Ablativus Casus och i Svenskan præposition *af* »uttrycka kategorien af verkande orsak.» – – – Ref. afhåller sig ifrån alla commentarier häröfver, men torde hållas ursäktad för den förvåning, han rönte öfver att se Hegel *sålund* förklarad och rättfärdigad, samt för den nygirighet, hvaraf han brinner, att lära känna den »nyare språkvetenskapens kategorier.»

Hr G. öfvergår efter denna grundläggning till gamla Streling, hvilken mycket lägges till last, men hvars grundfel säges vara: att »öfversätta» språkformerna i stället för att »utforska de Kategorier,» desamma »uttrycka.» – Ingen torde neka Strelingska Gramatikens bristfällighet; men svårare är att uppgifva någon Latinsk Gramatik på Svenska språket: som i anseende till den nödvändiga utanläsningen förenar den förenämndas korthet med dess för nybörjaren passande bestämda, »yttre hjälpkännetecken.» – Att Streling också icke alltid öfversätter, visar bäst Hr G:s vid ofvan anförda exempel anbragta förklaring, som tydligen är lånad af Streling, nr 1:sta Reg. af Synt. Ablat. – Skulle Streling derstädes uttryckt sig: »kategorien,» orsak, o. s. v., så vore notion, kategori, hos lärjungen beroende af ett lika ungefärligt begripande, som notion, orsak; ehuru Hr G. anser det »besynnerligt,» om en gosse, af 10 års ålder, »icke skulle förstå,» hvad »grund,» »orsak,» »ändamål» betyda. Om »hvad man menar» med dessa uttryck, torde han väl också blott hafva *sin mening*.

För Hr G:s goda ifver, känd och alltid erkänd af Ref., bära äfven dessa öfversättningar vittne. – För god frukt deraf vore väl gagneligt att följa Hegels, af Hr G. sjelf lofordade maxim: *att sätta det gamla i ett nytt förhållande till det hela, samt derigenom lika mycket bibehålla, som förändra och förnya det väsentliga af detsamma.*»

30

13 EN DAGENS FRÅGA.

Spanska Flugan, sectio ultima

I vårt fädernesland har på sednaste decennium en serdeles liflig rörelse försports inom det religiösa gebitet. Saken är likväl i sig sjelf ingalunda ny, icke ens hos oss. Tvärtom har här, likasom i öfriga protestantiska länder, aldrig saknats fromma nitälskare, hvilkas mot den synliga kyrkan riktade ifver framträdte i en mer eller mindre urartad sektarism. Det utmärkande i detta nit har nemligen, enligt vår åsigt, varit: att desse ifrare ansett sig utgöra den sanna kyrkan, såsom de heligas samfund, i motsats mot den bestående, af Staten sanktionerade kyrkan, hvilken de förklarar för förderfvad och affallen ifrån sin ursprungliga lära och sed. Att detta äfven är fallet med de nu såkallade »*omvänden*» derpå kan ingen tvifla, som tagit kännedom om deras läror.

Att all sådan separatism icke är tillfällig, synes redan af dess ihärdiga uppträdande under ständigt ny skepelse. Den är tvärtom i sjelfva verket grundad i Protestantismen, som, för att försvara sin existens, uppställde den lära: »att kyrkan förnämligast är ett samfund af tro och helig ande i de trognas hjertan,» oberoende af »yttre ting och bruk»¹. Konsequensen häraf är lätt i ögonen fallande, om man utsträcker hvad som rörer endast »hjertat»² d. ä. endast det enskilda subjektet till

50

¹ Augsb. Bek., Artic. VII.

² Likaså oantastelig som hjertats tro, den subjektiva öfvertygelsen är, likaså utsäglig är den känsla, hvaruti den består. På *den* kan derföre ingen annan församling byggas, än den osynliga.